

ELEKTROENERGETSKI SEKTOR BOSNE I HERCEGOVINE NA PUTU U EVROPSKU UNIJU

mr. sc. Edin Zametica
savjetnik Komisije, DERK
ezametica@derk.ba

Uvodna napomena

**Sadržaj prezentacije nužno ne predstavlja
zvanična stajališta Državne regulatorne
komisije za električnu energiju**

Zakoni o električnoj energiji

Bosna i Hercegovina

- Zakon o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH, **2002**, izmjene 2003, 2009, 2011
- Zakon o osnivanju kompanije za prijenos električne energije u BiH, **2004**, izmjene 2009, 2014
- Zakon o osnivanju nezavisnog operatora za prijenosni sistem u BiH, **2004**

Entiteti i Brčko Distrikt BiH

- Zakon o električnoj energiji u Federaciji BiH, **2013**
- Zakon o električnoj energiji RS, **2002**, iz. 03, 04, 07, 09, 11
- Zakon o električnoj energiji Brčko D BiH, **2004**, iz. 07, 10, 13

EE sektor BiH – Danas

- Zastoj (kašnjenje) u reformi
- Zakoni 'stariji' od Drugog paketa EU (izuzev F BiH)
- Neusaglašenost zakona sa Trećim paketom (sve jurisdikcije)
- Izostanak značajnijih investicija (kompleksnost procedura)
- Ozbiljne primjedbe EU (Komisije) i EnZ

EE sektor BiH – Cilj

- Pouzdane isporuke električne energije
- Adekvatno korištenje potencijala
- Održivi razvoj – zaštita okoline
- Jasan regulatorni okvir
- Privlačenje privatnih investitora
- Ekonomski zdrav razvoj sektora
- Efikasno konkurentno tržište el. energije

Pouzdanost

- Kompleksnost elektroenergetskog sistema
- Neodrživost izoliranih sistema snabdijevanja
- Zajednička pravila povezanih sistema
- EU pristup
 - EU pravila – set uredbi i direktiva
 - Prvi paket (EU: 1996⇒1999)
 - Drugi paket (EU: 2003⇒2004, EnZ: 2006⇒2007)
 - Treći paket (EU: 2009⇒2011, EnZ: 2011⇒2015)
 - Energetska unija (2014)

Treći paket EU – Ukratko

- Razdvajanje operatora prijenosa, certificiranje!
- Efektivno razdvajanje snabdijevanja i proizvodnje od mrežnih djelatnosti
- Regulator: povećana ovlaštenja, nezavisnost!
- Nove institucije: ACER i ENTSO-E
- Planovi razvoja mreže (*TYNDP*)
- Zaštita kupaca
- Transparentnost

Treći paket – Struktura (el. en.)

- Direktiva 2009/72/EZ o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije
- Uredba (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije
- Pravila za rad mreža (Mrežna pravila EU) – eng. *Network Codes*

Mrežna pravila EU (el. energija)

PRAVILA O SPAJANJU NA MREŽU

2. ☒ (RfG) Pravila o zahtjevima za proizvođače el. energije ⇒ Nacrt uredbe
- (DCC) Pravila za spajanje na strani potražnje
3. ☒ (HVDC) Pravila o spajanju na sistem prijenosa istosmjerne struje VN

PRAVILA O UPRAVLJANJU SISTEMIMA

- (OS) Pravila o operativnoj sigurnosti
 - (OPS) Pravila o operativnom planiranju i rasporedu
 - (LFCR) Pravila o kontroli opterećenja i frekvencije i o rezervama
 - (ER) Pravila o hitnim slučajevima i ponovnoj uspostavi
- } ⇒ Uredba

PRAVILA O TRŽIŠTU

1. ☒ (CACM) Pravila o dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjem ⇒ Uredba
- (FCA) Pravila o dugoročnoj dodjeli kapaciteta (unaprijed)
 - (EB) Pravila o uravnoteženju

Glavni ciljevi EnZ

- Jačanje sigurnosti snabdijevanja
- Privući investicije u proizvodnju električne energije i mreže
- Uspostaviti integrirano tržište energije
- Jačanje konkurencije
- Zaštita životne sredine
- Pravna sigurnost ulagača

Opredjeljenje/politika (u) BiH

- Euroatlantske integracije
- Međunarodni ugovori
 - Ugovor o energetskej povelji; Protokol o energijskoj efikasnosti; Amandman o trgovini, 2000
 - Ugovor o uspostavi Energetske zajednice (EnZ), 2005/06
 - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU (SSP), 2008/15
- Sektor energije – ispred drugih
- SSP – čl. 107: energija,
- SSP – čl. 108: okoliš, strategija

Energetska strategija (1/2)

- Zahtjev Komisije EU
- Strategija zbog EU ili zbog nas?
- Postoje strategije elektroprivreda, tržišnih učesnika, različitih administrativnih nivoa
- Nedostaje sveobuhvatan i koherentan dokument
- Objediniti pojedinačne interese i optimizirati korištenje resursa u interesu svih u državi

Energetska strategija (2/2)

- **Električna energija**
- Ugalj, nafta, plin, drvo, grijanje
- Sigurnost snabdijevanja, ekonomski razvoj
- Rezerve i potencijali
- Proizvodnja, prijenos, distribucija, trgovina
- Upravljanje potrošnjom, štednja energije, energetska efikasnost, obnovljivi izvori, okoliš
- Socijalni aspekt u sektoru energije

***Acquis* Energetske zajednice**

- Električna energija (Treći paket!) (2 dir., 4 ur.)
- Gas (Treći paket!) (2 direktive, 2 uredbe)
- Sigurnost snabdijevanja (E, G direktive)
- Životna sredina (4 direktive) **LCPD⇒IED!(1.1.2016.)**
- Konkurencija, Antimonopol i Državna pomoć (neke odredbe Ugovora o EU)
- Obnovljivi izvori energije (1 direktiva)
- Energijska efikasnost (3 direktive (+5 uredbi))
- Statistika (1 direktiva, 1 uredba)
- Nafta (1 direktiva)

EnZ*: Prioriteti za BiH (el.en.)

- Transpozicija i primjena **Trećeg paketa**
- Organizacija **veleprodajnog tržišta**
- Organizacija **balansnog tržišta** energije
- Uspostavljanje **berze** električne energije za trgovinu dan unaprijed (eng. *day-ahead*)
- **Deregulacija proizvodnje** električne energije
- Pravno **razdvajanje** distribucija/snabdijevanje

*Iz Izvještaja Sekretarijata EnZ o implementaciji (sep 2014)

Dogovorene mjere

Berlinska inicijativa – Samit lidera zemalja Zapadnog Balkana (Beč, 27.8.2015):

- Uklanjanje pravnih prepreka (mart 2016)
- Organizacija veleprodajnog tržišta, uspostava berze ili pridruživanje, balansiranje (juli 2016)
- Deregulacija proizvodnje (jan 2016)
- Plan za ukidanje reguliranja cijena (jan 2016)
- Razdvajanje distribucija/snabdijevanje (mart 2016)
- Certificiranje operatora sistema (juni 2016)...

Zaključne poruke

- **Kompleksnost** elektroenergetskog sektora (višedimenzionalnost i slojevitost problema)
- Značajne aktivnosti na uspostavi **tržišta** električne energije u BiH su realizirane
- Izazovi: dalja **harmonizacija legislative**, jačanje/izgradnja institucija, usaglašavanje energetske **politike**, izrada **strategije**
- Informiranje, edukacija, znanje, razumijevanje

**Nastaviti put u Evropsku uniju
jer je to prije svega interes,
a potom obaveza
elektroenergetskog sektora BiH!**

HVALA!